

TITULUS XVIII.

DE PECULIO CLERICORUM.

1. PECULIUM ECCLESIASTICUM QUID?—2. BONA PATRIMONIALIA CLERICORUM.—3. USUS PECULI ECCLESIASTICI.—4. FACULTAS TESTANDI DE HOC PECULIO.—5. SPO-LIA, ET EORUM COLLECTORES.

1.

Ex Ecclesie bonis, cum ad clericos ea pervenerint, existit illud, quod in Jure nostro peculium Clericorum appellatur. *Peculii* nomen ex Jure Civili desumptum est, ac significat quasi *pusillam pecuniam*, seu *patrimonium pusillum*, ut inquit Ulpianus (1), quod servus, permissu domini, separatim a dominicis rationibus habet. Placuit hoc nomen traducere ad res ecclesiasticas, quoniam uti servus verum non habet dominium peculii sui, ita neque clericus dominus est bonorum, unde illud peculium conflatum est; imo si dominus revera est fructum eorumdem bonorum, non merus administrator, ut multi putant, hoc certe dominium et arbitrium non ita late patet uti patet dominium, quod omnes habent in rebus suis.

(1) Leg. 5 ff. de Pecul.

2. Verum, præter hoc peculium, habent etiam clerici bona privata, sive patrimonialia, qualia sunt acquisita hæreditate, legato, contractu, aliove jure, quod clerici cum reliquis civibus commune habent. Horum quidem bonorum omnium plenum clericis dominium est, et ideo distractio, atque consumptio eorum arbitrio relinquuntur (1). Moriente vero clerico sine testamento, hæc bona transeunt ad cognatos proximos ab intestato, ac si nulli fuerint vel ex testamento, vel ab intestato hæredes, ad Ecclesiam deferuntur (2).

(1) Can. 4 c. 12 q. 5, cap. 9 et 12 de Testam.

(2) Cap. 1 eod., c. 1 de Suces. ab intest.

3. Sed in ecclesiastico peculio illud sæpe quæsitum est, num clerici in eo dominium habeant, an potius tantum usum, et administrationem. Quæ disputatio eo spectat, ut sciatur, num lex justitiæ, an pietatis, et misericordiæ, ac jus positivum Ecclesie

clericos cogat in pauperes, aut alios pios usus convertere quidquid ex decenti exhibitione sua superest de redditibus rerum ecclesiasticarum (1). Alterutram sequi opinionem placeat, certum est, clericos ex bonis ecclesiasticis tantum sumere, quod ipsis est necessarium ad honeste, ac decenter vivendum, reliquum in pios usus conferre oportere (a).

(1) Controversiam hanc, omnibus excussis argumentis, diligentissime, et copiosissime expendit Benedictus XIV. de Synod. diocæs. l. 7 c. 2. Videndus est etiam Theodorus Rupprechtus Not. histor. in jus can. l. 3 tit. 25.

(a) (N. S. Notandum quod de frugali Episcoporum vita, constituere Provincialia Hisp. Concilia post Trid. an. 1565 celebrata: Tolet. Act. 2 Ref. cap. 3, Episcopos hortatur, ut eorum modesta sit suppellex, ut hospites, quicumque ii futuri sint, quum ad Episcoporum domum venerint, sciant se fore ad Episcoporum, non ad Principum sæcularium, aut Regum hospitium recipiendos... ut sint memores Episcopi, Divinam Majestatem non leviter offendi, dum non paucis pauperibus, qui ob egestatem, et famem vitæ periculum experiuntur, et expectant, ex his subveniri posset, quæ mensis Episcoporum, contra indictam à Canonibus frugalitatem, maxima cum ignominia veri splendoris adponuntur. Valent. Sess. 3 Tit. 5 cap. 1, Episcopos monet, quod egenis liberaliter subveniant, cognatos, et affines bonis Ecclesie minime ditent, ac multo minus Ecclesiastica bona accumulent, ut ex eis hæredem testamento instituant. Et Compost. Act. 3 Decr. 3, 5, 6, ut Episcopi contenti sint modesta suppellectili, et frugali victu quotidiano, et præbeant large eleemosynas indigentibus. Id ipsum de Clericis inferioribus intelligas.

Omnes quotquot in Ecclesia unquam florere Episcopi, et Clerici pietate, doctrinaque conspicui, suis præceptionibus, exemplisque tradiderunt, Clericis ex Ecclesie redditibus haud licere nisi necessaria percipere, aliquid amplius accipere sacrilegium esse, reliquos, qui superessent, in pauperes omnino erogandos: Conc. Antioch. Can. 30, hoc de capite sic decernit: «Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes, qui indigent cum summa reverentia, et timore Dei... Quod si convertat res Ecclesie in suos usus domesticos... Synodo Provinciae pœnas ipse persolvat.» Tum Canon ex sic dictis Apostolicis num. 40, potestate Episcopi, indigentibus omnia dispensentur per Presbyteros, et Diaconos. Eadem habent et alii Conciliorum Canones, in hanc rem sanciti: adhuc et Patres æque Orientales, ac Occidentales apud Thomass. Part. 5 Lib. 3 cap. 26, et 27.—Neque aliter sensit Hispaniarum Ecclesia, in qua ipsius bona passim *alimenta pauperum* audiebant. Synod. Hispal II. Can. 9, Tolet. IV. Can. 58, et Tolet. VI. Can. 15; necnon Hispaniarum Leges Leg. 12 Tit. 28 Partit. 3. Quocirca Philippus Magnus injunxit Prælati, Ecclesis, et utriusque sexus Monasteriis, ut ex eorum bonis, quantum in ipsis fuerit, puellarum orphanarum doti partem deputent: Leg. 7 Tit. 3 Lib. 10 Novis. Compilat).

4. Antiqui canones de ecclesiastico peculio clericos testari vetabant, quoniam illud redire debebat ad Ecclesiam, unde profectum erat (1). Sed sensim consuetudine, ac privilegio Sum-

merum Pontificum, præsertim ob frequentes lites, quas excitabat difficultas discernendi bona ecclesiastica à patrimonialibus, inductum est, ut clerici etiam de bonis ecclesiasticis testamentum condant. Interim in Foro valent hæc testamenta; sed gravi certe crimine obligantur clerici, qui potius quam in pios, conferunt in profanos usus, aut in ditandis consanguineis insumunt fructus rerum ecclesiasticarum. Non enim consuetudo honorum naturam mutat, neque privilegium datum censetur cum gravi detrimento pauperum, et Ecclesiarum (2).

(1) Can. 40 Apostol. apud Cotelerium l. c. p. 447, cap. 1 de pecul. clerit., cap. 7 de Testamen.

(2) Vide Concilium Tridentinum sess. 25 c. 1 de Reform.

(N. S. Hispaniæ Ecclesia nihil intentatum reliquit, ut Clericos à ditandis supremis tabulis ex Ecclesiæ bonis cognatis deterreret. Ad rem Syn. Tolet. II. Can. 4: « Si quis Clericorum agellos, aut vineolas in terris Ecclesiæ sibi fecisse probatur sustentandæ vitæ causa, usque ad diem obitus sui possideat; verum post suum de hac luce discessum, juxta priorum Canonum Constitutiones, jus suum Ecclesiæ sanctæ restituat; nec testamentario, aut successorio jure cuiquam hæredum, pro hæredumve relinquat. » Synod. Valent. an. 546 Can. 3, constituit, ne Episcopi defuncti propinqui quidquam de ipsius rebus acciperent, ne forte simul cum patrimonialibus, bona etiam Ecclesiæ tollerent. Tolet. IX Can. 4, et 7, Episcopis injunxit, ut Ecclesiæ bona à propriis ipsorum bonis segregata haberent. Syn. Vallisolet. Cap. 16 ita decrevit: « Qui vero (*Beneficiarius*) de bonis Ecclesiasticis filiis, aut nepotibus dotem, aut donationem propter nuptias adsignaverit, adsignatio ipso jure non valeat. Idem in Religiosis militaribus, exemptis, et non exemptis, penitus observetur. » Verum quum à sæculo VI Clericis indulgenti sit, de bonis, vel donatione, vel testamento, vel industria acquisitis, extremas conscribere tabulas, ut innunt Syn. Valent. et Tolet. IX præf. Canonibus; hinc consuetudine etiam invecum est, ut Clerici omnes de quibuslibet suis bonis sine discrimine testarentur. Id quod probasse videntur *Lex 12 Tit. 2 Lib. 4 For. Judic.*, Syn. Dertus. an. 1419, cap. 18, et sequentibus temporibus Carolus V, ac Philippus II. *Leg. 12 Tit. 20 Lib. 10 Novis. Compilat.* Denique licet Episcopi olim ex Sedis Apostolicæ privilegio testarentur: novissimi vero Concordati (an. 1755) Art. 8, omnis hujusmodi impetrandi indulta spes sublata est).

Leg. 9 Nov. 1859 declaratum est, Giencensis Cathedralis, ac ejus dioceseos collegiarum dignitates, ut et parochos illius Episcopatus, testari posse absque Ordinarii licentia; necnon *ab intestato* decedentium ipsorum hæreditates ad propinquos, juxta leg. Hisp. placita, deferendas.

Reg. Decretum 27 Januar. ac lex 29 Julii 1857, in testamentifactionis ac successionis juribus Regulares utriusque sexus (secularizados ó esclaustrados), ut et Monachas in Conventibus degentes, sæcularibus Clericis per omnia æquiparari statuerunt.*

3. Bona Ecclesiastica clericorum post eorum obitum, spolia dicta sunt, quoniam clerici, exemplo Monachorum, ad vitæ exitum properantes, rebus peculiaribus sese ultro spoliare con-

sueverunt, ne quid Ecclesia caperet detrimenti. Hæc bona, quæ clericus moriens relinquit, nisi vel consuetudine, vel privilegio Summi Pontificis testandi facultatem habeat (1), jure spolia pertinent ad Cameram Apostolicam; quæ ea colligit per *collectores* in provinciis constitutos, et cuncta in pauperum alimenta, aliosve pios usus convertit (2). Neque quis sibi per hos collectores inferri damnum, aut injuriam putet; quoniam spoliū ad ea pertinet, de quibus clericus liberum non habet statuendi arbitrium, atque illud declinare unusquisque potest, si vivens obtemperet legi, qua obstringitur, piisque adscribat usus redditus ecclesiasticos, qui ei supersunt ex necessariis ad vitam traducendam (3).

(1) Consule Giraldum Exposit. Jur. Pontific. par. 1 Decretal. l. 3 sec. 475 p. 306 et 37, et Lucium Ferraris, Bibliothec. verb. Spoliū, à quibus omnes, qui vel consuetudine, vel privilegio de ecclesiasticis bonis testari possunt, accurate recensentur. Cives, et incolæ Urbis Romæ, quique procul ab ea decedunt intra decem millia passuum, eo privilegio fruuntur per cons. *In eminenti*, 55 Pauli V. in Bullar. t. 5 par. 5 p. 497.

(2) Consule Benedictum XIV. de Synod. diocæs. l. 3 c. 8 n. 6.

(3) *Spolia* instituta sunt à Summis Pontificibus ad coercendam avaritiam clericorum, qui multas ex ecclesiasticis bonis quærebant opes, ut iis ditarent consanguineos suos, atque ad tuendos canones, quibus sancitum est, ut Ecclesiæ bona in pios usus conferantur. Narrat inter ceteros Matthæus Paris ad an. 1246, p. 474 ed. Paris. 1644, tres Angliæ Archidiaconos incredibilem quandam pecuniæ vim coacervasse, præter mobilia complutina magni pretii, et ex his duos ab intestato obiisse, quo factum est, ut opes illæ ad laicos pervenirent. *Obierat intestatus*, inquit, *et plura millia marcarum cum vasis multis argenteis, sæculo, et sæcularibus infeliciter dimiserat.* Episcopi, cum ipsis decedentium clericorum spoliū permitteretur, sæpe vel potentia impediti suum munus exercere non poterant, vel etiam gratia freti ultro negligebant, et sæpe etiam in privatam utilitatem suam convertebant quicquid ex hoc spolio clericorum acceperant. Adde, quod multi Episcopi eodem, quo ceteri clerici, laborabant morbo, studio videlicet ditandi suos ex rebus ecclesiasticis, neque ullus erat, qui de Episcoporum spoliis eam gereret sollicitudinem, quam gerere oportebat. Itaque ut frenum haberet avaritia clericorum, ac sarta tecta servaretur vis legum ecclesiasticarum, Sedes Apostolica curam suscepit honorum, quæ ad clericum ex Ecclesia venerunt, ut ea conferat in pios illos usus, in quos clerici conferre debuissent. Quod si Ecclesia est, quæ spoliis clericorum indigeat, ea facile remittit Sedes Apostolica, ut in illius utilitatem convertantur. Ita Innocentius XII, in constit. *Inscrutabili*, 81. Bullar. t. 9 p. 342, quam constitutionem postea confirmarunt Benedictus XIII, const. *Sacrosancti Apostolatus*, 16, et const. *Romanum decet Pontificem*, 151. Bullar. t. 11 et 12 p. 524 et 525, ac Benedictus XIV, const. *Pastoralis* 57 t. 4 ejus Bullarii p. 57 ed. cit., in Regno Neapolitano decedentium Episcoporum, ac Prælatorum spolia concessit Ecclesiis, quibus illi præfecti fuerant. Recte hinc observat Thomasinus Vet. et nov. Eccles. discipl. par. 3 l. 2 c. 57 n. 3, quod si invidiosa sunt spolia, omnis invidia, et infamia conferenda est, in insatiabilem quandam avari-

tiam, vel beneficiariorum, qui ex stipendiis in pauperes dispergendis quosdam sibi accumulans thesauros iniquitatis, vel cognatorum, qui in bona pauperibus, et Ecclesiis dedicata succedere gestiunt. Idem habet Baronius ad an. 397 n. 64 t. 6 p. 253 ed. Lucæ, ubi etiam animadvertit, quod qui de Collectorum importuna exactione queruntur, hos facile vitahunt, et prudenter arte deludent, qui bona Ecclesiæ, quæ supersunt, non congregarint, sed in pauperes erogarint.

(N. S. Hic observatione dignum erit, Pontifices Romanos solitos fuisse Apostolicos deputare iudices, qui defunctorum bona Episcoporum suscipere ministranda: Pius V Constit. *Romani Pontificis*; donec novissimo an. 1753 Concordato, jus hoc in Reges nostros transtulerunt, qui per *Generalem Spoliorum Collectorem*, aliosque in singulis Diocesisibus deputatos Collectores relicta, solutis debitis, ab Episcopis decedentibus bona erogant in pios usus, et præcipue S. Cruciatæ: tit. 13 lib. 2. *Novis. Compilat.*

Insuper recenti Caroli III Decreto an. 1771 (leg. 5 in *ejusd.* tit. 15) sancitum est, ex spoliis bonis quoddam in unaquaque Sede Episcopali constituere pecuniæ caput, ex quo Successoribus expensæ pro Bullarum expeditione persolvantur, et Episcopales aedes adpositæ, uti Episcopum decet, instruantur: ex quo etiam publica instituatur Bibliotheca, Episcoporum etiam libris ad eam instruendam assignatis.)

De *Spoliorum* origine hæc habet Doct. D. Joach. A. del Camino ad *Beardi Inst. Jur. Eccl.*, tom. 2 pag. 551: «El derecho de Espolios parece tuvo principio de la costumbre de los monasterios, donde solian apoderarse los abades de los bienes que dejaban los monges difuntos; aunque yo le daría un origen mas noble y mas antiguo, fundado en la administracion de los bienes de las iglesias perteneciente á los obispos. Lo cierto es que en el siglo XIII se apropiaban estos las cosas de clérigos que morian; bien que abusaban algunos de dicha potestad, hasta llegar á privar sin justa causa á los beneficiados de sus prebendas, por aprovecharse de sus frutos y emolumentos; cap. ult. de *Offic. Ordinar. in VI*; Concilio Constanciense, ses. 59; Concilio de Tortosa año de 1429.»

Spolium apud nos, Prælatorum tantum respectu vigeat, ut patet ex *Concordator. 1757 art. 22*, et *1755 cap. 1 §. 4*, ac ex: iis, quæ ad hujus titulum §§. ad notata sunt. V. *Novis. Compilat.* lib. 2 tit. 13, legg. et notas; et quæ tom. 1 pagg. 195—96 de *Collectoriæ* vulgo de *Espolios y Vacantes* suppressione indicavimus.

Spoliorum disciplina in Hisp. cessavit novis. Concordati art. 51, ita concepto:

«Vigenti derogatur legislationi, quæ *Spolia* Archiepiscoporum et Episcoporum respicit. His proinde fas erit libere, prout sua cuique conscientia suggeret, de illis disponere, quæ mortis tempore reliquerint; legitimis hæredibus ab intestato successuris, eodem conscientiæ onere gravatis. Utroque tamen in casu excipiuntur ornamenta, et vestes pontificales, quæ Mitræ propria censebuntur, et ad successores in illam transibunt.»

TITULUS XIX.

DE REBUS ECCLESIASTICIS NON ALIENANDIS.

1. DE REBUS ECCLESIE NON ALIENANDIS VETUS REGULA.—2. QUID ALIENATIO COMPREHENDAT?—3. QUÆ RES ALIENARI NEQUEANT?—4. VENIA SEDIS APOSTOLICÆ.—5. QUARUM RERUM PERMISSA ALIENATIO SIT?—6. VENDITIO FRUCTUUM BENEFICIORUM, ET HORUM LOCATIO SOLUTIONE ANTICIPATA.

4.

VETUS est regula, Ecclesiæ res alienari non posse, quam regulam et sacri canones (1), et civiles leges (2) ratam firmam haberi voluerunt. Nam sua Ecclesiæ bona sarta tecta servanda sunt, ut ex iis habeant clerici, et pauperes, unde vivant, et Religionis cultus sustineatur. Hodie ea in re jure utimur, quod à Paulo II sancitum est (3).

(1) S. Leo M. ep. 17 ad univ. episc. per Sicil. constit. opp. t. 1 col. 723 ed. Ven. 1755, cujus epistolæ veritatem adversus Quesnellii ratiunculas egregie ostendunt Fratres Ballerini in Not. n. 8, Cacciarus in monit. ad eamd. ep. p. 86 ed. Rom. an. 1755, Tillemontius histor. eccl. not. 9 in vit S. Leon. t. 15 p. 894 ed. Ven. 1752. Eadem lex est Hilarii Pontificis, qui proximus Leonis successor fuit, ep. 8 c. 5 ad Episc. divers. provinc. Gal. apud Labbæum t. 5 concil. col. 67, itemque Symmachi ep. 5 ad Cæsar. eod. t. 5 col. 425, qua quidem epistola S. Symmachus respondet S. Cæsario Arelatensi, qui eum rogaverat, ut rerum ecclesiasticarum alienationes *Apostolica auctoritate* prohiberet. ib. col. 424. Concilium Ancyranum can. 14 t. 1 conc. Labbæi col. 1498, Carthaginense V. can. 4 t. 2 col. 1455, Agathense can. 7 t. 5 col. 522, Aurelianense III, can. 12 col. 1277, Aurelianense IV, can. 18 col. 1567, et V, can. 15 col. 1540 eod. t. 5, et Nicænum II, can. 12 t. 8 col. 1255, Cyrillus Alexandrinus ep. ad Domnum t. 2 Pandect. can. Beveregii ed. Oxonii 1672 p. 177, quem in locum Balsamon, *vasa*, inquit, *pretiosa Ecclesiarum, seu sacra, et reliqua Deo consecrata, et possessiones immobiles, inalienabilia sunt, et ecclesiis servantur.* Non igitur nova, ut quidam putant, sed vetustissima est canonum regula de rebus Ecclesiæ non alienandis. Confer etiam Decretalium titulum de reb. eccles. alienan. vel non.

(2) Leg. 14 et 17. Cod. de Sacros. Eccles., Novell. 7 c. 1 Vide etiam Capitularia Regum Francorum l. 2 c. 29 col. 502 et l. 6 c. 156 col. 652 t. 1 ed. Baluzii cit., aliaque multa eorumdem Capitularium loca, quæ laudat, et expendit Cl. Mamachi in del Diritto libero della Chiesa di acquistare è di possedere l. 5 c. 1 p. 61 et seq., ubi totum hoc argumenti genus graviter, et solide pertractatur.

(3) Extravag. *Ambitosæ* de reb. eccles. alienan. vel non.

2. Pertinet hoc interdictum etiam ad monasteria, hospitalia, ceteraque loca pia, et religiosa, quorum etiam bona ecclesiasticæ

dicuntur, eaque distrahere nefas est (1). Alienationis autem nomen comprehendit venditionem, donationem, permutationem, emphytheusim, locationem, et conductionem ultra triennium (2), pignoris constitutionem, seu nexum, et hypothecam, in feudum concessionem (3), denique omnem conditionem, per quam res Ecclesiae deterior efficitur (4).

(1) Cit. Novel. 7 c. 1, et cit. Extravag. Ambitosæ.

(2) Vetita est locatio rerum ecclesiasticarum ultra triennium, quando ex iis fructus quoque anno percipiuntur. Nam si eæ fructus ferant tantum unoquoque biennio, aut triennio, tunc recte per annos sex, aut novem locatio perficitur. Communis hæc est Canonistarum sententia, quam, præter ceteros, sequitur Fagnanus in cap. 5 de reb. eccles. alienan. vel non, n. 45.

(3) Ead. Extravag. Ambitosæ, et cap. 5 de Reb. Eccles. alienan. vel non. Vide etiam const. *Humanae salutis* 152 Urbani VIII, in Bullar. t. 5 par. 5 p. 574, ejusdemque decretum editum die 7. Septembris 1624 apud Giraldum par. 1 sect. 451 p. 292, quo sublata sunt privilegia Regularium, quibus antea res ecclesiasticas, in scia Sede Apostolica, alienare licebat.

(4) Vox hæc *conditionem* occurrit in cit. cap. 5 de Reb. Eccles. alien., et eam tamquam importunam rejiciunt Cujacius, et Antonius Augustinus, quod non intelligant, quæ species alienationis conditio sit. Sed recte Innocentius Cironius Paratitl. in Decretal. l. 5 tit. 15 § 3 p. 257 ed. Vindobonæ 1761, vocem illam retinendam esse ostendit, quoniam *conditio* est pactum, per quod rei Ecclesiae detrimentum inferri potest.

3. Neque solum res immobiles Ecclesiae, uti prædia rustica, et urbana, alienari nequeunt, sed etiam res mobiles preliosæ, quæ servari possunt; integra armenta, gregesque integri, arbores prædio utiles, ac necessariae, jura, actiones, census, cetera, ex quibus annui fructus capiuntur. Verum alienatio valet, si justa de causa, et adhibitis solemnitatibus facta sit. Causa vel est necessitas, puta æris alieni dissolvendi, cum ei fructibus satisfieri non possit (1); vel utilitatis, si Ecclesiae utilis futura sit alienatio, puta si aedes ruinosa in emphytheusim dentur, vel silvestria loca, agrisque inculti colonis permittantur, aut terræ longe positæ cum vicinis commutantur (2); vel demum pietatis, puta si famis tempore alendi pauperes, aut si captivi redimendi sint (3).

(1) Clement. 1 de Reb. Eccles. non alien.

(2) Can. 53 c. 12 q. 2, cap. 1 de Reb. permut.

(3) Can. 15 et seq. et can. 70 et 71 c. 12 q. 2.

4. Solemnitates omnes fere pertinent ad consensum Sedis Apostolicæ, à qua causæ expendantur, iisque recte cognitilis alienatio permittitur (1). Sine consensu Sedis Apostolicæ irrita

alienatio est; præterea qui rem distraxerunt, aut qui distractam acceperunt, pœna plectuntur excommunicationis, si Episcopi, vel Abbates non sint. Nam his Ecclesiae ingressus interdicitur, iidemque, si menses sex in interdicto fuerint, ab omni suspenduntur administratione Ecclesiarum, aut monasteriorum, quibus præfecti sunt. Capitula quoque et aliæ universitates in interdictum incidunt, singuli vero, ex quibus illæ universitates constant, privantur jure electionis, et ecclesiasticis officiis, quorum bona alienarunt, atque ab iis, aliisque perpetuo removen-
tur (2). Quod si post alienationem rite factam Ecclesia grave damnum acceperit, ea, non secus ac minor, beneficium habet in integrum restitutionis (3).

(1) Omnes Episcopi in jurejurando, ejus facta mentio est l. 4 tit. 4 sect. 1 §. 2, spondere debent, se, inconsulto Romano Pontifice, non alienaturos suarum Ecclesiarum bona. Ægre ferunt hostes Sedis Apostolicæ hoc juramentum, ejusque originem repetunt à celebri *Extrav. Ambitosæ*, quam Paulus II. evulgavit. At si vetustissima, uti demonstratum supra est, regula erat, eaque probata Conciliis, Summisque Pontificibus, quod res Ecclesiae alienari non possent, equidem non intelligo, neque intelligere quemquam arbitror, qua in re peccarint Romani Pontifices, cum regulam tam salutarem, tam vetustam, tam probatam, et ubique receptam, firmiorem reddere voluerunt, imposito Episcopis jurejurando, quo si nihil se inconsulto Romano Pontifice, ecclesiasticorum honorum alienaturos promitterent. Falsum autem est, quod hujus sacramenti origo ab Extravaganti Pauli II. repetenda sit. Nam liber Diurnus Pontificum Romanorum à Garnerio illustratus, collectusque sæculo VII., aut initio sæculi VIII., uti ostendit ejus ætatis Codex, quem ipse Garnerius affert in Præf. n. 10 et 11, continet solemnibus verbis eandem hanc promissionem, qua se quisvis à Summo Pontifice consecrandus Episcopus obligabat; cap. 5 tit. 7 p. 64 ed. Paris. an. 1680. Celestinus III., qui sæculo XII. Pontificatum obtinuit, in c. 8 de Reb. Eccl. memorat *Sacramentum fidelitatis*, quo Ravennatensis Archiepiscopus tenebatur *Apostolicæ Sedi, nihil alienare*. Quam decretalem explanans Glossæ Auctor, qui floruit sæculo XIV, testatur, quod ætate sua, *quilibet Episcopus, qui immediate D. Papæ subest, jurat ei fidelitatem, quod non alienabit bona Ecclesiae, neque in feudabit; et idem juramentum præstant alii Episcopi suis Metropolitanis*. Il vero, qui non immediate suberant Romano Pontifici, jusjurandum emittebant ea formula, quam describit Durandus Mimatensis Episcopus, qui vixit in exitu sæculi XIII, uti legitur in exemplari Vaticano, quod laudat Catalanus Pontific. Rom. t. 5 §. 9 n. 2 p. 290, eoque jurejurando promittebant perpetuam obedientiam *B. Petro, Sanctæque Romanæ Ecclesiae, et ipsi Summo Pontifici*, et Archiepiscopo, cui suberant; spondebantque præterea, nihil se alienaturos *contra jus, vel consuetudinem Eccl. apud Catalanum t. 1 Pontific. tit. 45 p. 254. Consule Cl. Mamachium «del Diritto libero della Chiesa,» t. 5 par. 1 c. 1 §. 9 pag. 48 et seq.*

(2) Disputant vero periti Juris Canonici, num *Extravag. Ambitosæ* ubique vigeat, et num etiam in omnibus locis, in quibus vigeat, obtineant

pœnæ, quæ ab ea constitutæ sunt. Confer Schmalzgrueber l. 3 tit. 13 §. 4 n. 122 et seq., et Giraldum par. 4 l. 3 sect. 444 p. 288.

(5) Cap. 1 de In integr. restit.

(N. S. Hispaniarum Ecclesia, quæ prioribus Ecclesiæ sæculis à voluntariis fidelium oblationibus pendeat (Syn. Illiberit. Can. 26), donata quoque Clericis mercimonium exercendi venia ad *victum exquirendum* (can. 19), jam inde à sæculo VI res immobiles obtinuisse videtur. Id non obscure indicat Syn. Tarracon. an 516, can. 12: constituens siquidem, quod Clerici de intestati Episcopi defuncti bonis, id est, *de utensilibus, vel de omni suppellectili* rationem accipiant, alia præter mobilia bona Episcopos habuisse profecto indicat. Sed expressius Syn. Tolet. II, can. 4. his verbis: « Si quis Clericorum agellos, aut vineolas in terris Ecclesiæ sibi fecisse probatur sustentandæ vitæ causa.... post suum de hac luce discessum.... jus suum Ecclesiæ Sanctæ restituat. »

Jam diu apud Majores nostros obtinebat, quod nefas esset Episcopis res Ecclesiæ distrahere. Ad rem Synod. Tolet. III. can. 3: « Hæc Sancta Synodus nulli Episcoporum licentiam tribuit, res alienare; quoniam et antiquioribus Canonibus prohibetur. Opportunum est enim (ait Syn. Tolet VI can. 15), ut sicut fidelia servitia hominum non existere censuimus ingrata, ita Ecclesiis collata (quæ proprie sunt pauperum alimenta) eorum in jure pro mercede offerentium maneat inconvulsa. » Poterat tamen Episcopus justa nonnullam compensatione uti, ac tantumdem sibi recuperare, vel de bonis Ecclesiæ consanguineis elargiri, quantum ille prius Ecclesiæ præbuisset indigentibus; id quod de *mancipiis* præsertim intelligas ex Syn. Hispal. I can. 2, et Tolet. IV can. 47, alias 46. « Episcopi vero (ita decernit) qui nihil ex proprio suo Ecclesiæ Christi compensaverunt.... Divinam sententiam metuant, et liberos ex familiis Ecclesiæ ad condemnationem suam facere non præsumant... Tales igitur liberos successor Episcopus, absque aliqua oppositione, ad jus Ecclesiæ revocabit; quia eos non æquitas, sed improbitas absolvit. » Non enim defuerunt Episcopi, qui nedum Apostolicæ, qua ordinabantur, dignitatis, sed et justitiæ, et æquitatis obliti, vel peculii augendi, vel consanguineorum distandorum causa, plures exorbendæ Ecclesiæ substantiæ rimas excogitarunt, ut servorum Ecclesiæ operas in suam referrent utilitatem. Hos acerrime insectata est Syn. Bracar. III can. 9, eos ad pœnam talionis constringens. Quæ sequuta sunt Concilia, interdixere etiam bonorum Ecclesiæ alienationem: Patent. videlicet an. 1588, cap. 4. Constitutiones hæc in re in Lugdunensi, et Viennensi editas confirmans; Hispal. an. 1512, cap. 51 et 52, Constitutionem Pauli II *Ambrosiæ* renovans; irritam quoque declarans, si qua forte facta fuerit alienatio, sine ullo elapsi temporis præjudicio. In *Decretalib. Greg. IX Sext., Clement., Extravag. Communibus*, plura collecta sunt R. Pontificum Decreta, quibus rerum Ecclesiasticarum vetatur alienatio. Denique Syn. Trid. Sess. 25 Ref. cap. 11. locationes spiritualis jurisdictionis penitus interdixit; ac bonorum Ecclesiasticorum ad longum tempus confectas, Synodo Provinciali dijudicandas reliquit. Quocirca Syn. Tolet. an. 1582, Act. 2 Decret. 11. Episcopos hortatur, ut longi temporis locationes « ultra tempus à jure permissum, in damnum Ecclesiæ, et contra Canonicas sanctiones factas... nullas, irritasque decernant. » Reges etiam nostri, Ecclesiæ tutelæ addictissimi, pro ejusdem Ecclesiæ rebus conservandis nihil non egere: Wamba leg. 46 tit. 4 *Fori Juric.*, can. 5 Concilii Toletani XI confirmans, et leg. 3 tit. 1 lib. 5 *ejusd.*: Alphonsus Sapiens leg. 1 tit. 14 Partit. 1: et Henricus II leg. 2 tit. 5 lib. 1 *Novis. Compilat.*, decernens, quascumque alienatas Ecclesiæ res, Ecclesiæ restituendas esse, ab eaque, si in ejus utilita-

tem venditio obvenerit, tradendum esse pretium emptori; non è converso.

Tres potissimum justas res Ecclesiæ alienandi causas, nimirum, Necessitatem, Utilitatem, et Pietatem, recensuit Alphonsus leg. 1 *ibid.*

In Hispaniarum Ecclesia, consueverunt Episcopi Clericis, sustentandæ vitæ causa, vel benefactoribus laicis, agellos *sub precariæ nomine* tradere excolendos: Syn. Tolet. VI can. 5, et Tolet. IX Can. 5.

Integrum erat Episcopo, vel in Ecclesiarum, aut Monasteriorum constructionem, vel in subveniendi Clericorum, et pauperum indigentibus, vel in hospitandis peregrinis, sive in aliis id genus pietatis operibus, ex Ecclesiæ bonis aliquid expendere: Synod. Tolet. III can. 3; dummodo detrimentum non inferret Ecclesiæ, can. 4; cum hoc tamen discrimine, quod in Ecclesiis, vel sepultura constructione *centesimam* duntaxat partem, in Monasteriorum vero *quingagesimam* insumere poterat; « ut hac temperantia æquitate servata, et cui tribuit, competens subsidium conferat, et cui tollit, damna gravia non infligat; » ut ait Syn. Tolet. IX can. 5.

Episcopi omnem adhibere curam tenebantur, ne ex fraude, aut negligentia in contractu fortassis interveniente, quidquam detrimenti Ecclesia pateretur. Unde ab Episcopo prædium aliquod cuiquam ad ipsius vitam retinendum præstaturum, causam præstiti in tabulis necessario describendam voluit Syn. Tolet. IX can. 3. Immo in precariarum scriptura omne id, ad quod precantes ligabantur, exprimendum erat, « ut nec per detentionem diurnam præjudicium adferat (*precans*) Ecclesiæ, et quæcumque in usum perciperit, debeat utiliter laborare, ut nec res Divini juris videatur aliqua occasione negligi, et subsidium ab Ecclesia, cui deserviunt, percipere possint Clerici; » Synod. Tolet. VI Canone 5. Porro hac potestate quum nonnulli abuterentur Episcopi, constitutum est, ut si res immobilis, vel mobilis pretiosa distrahenda esset, in Synodo Episcoporum discuteretur, num revera id legitima necessitatis, utilitatis, aut pietatis exposceret causa: can. 59 *Cod. African.* Hilarius P. Epist. 8.

Porro sequitis temporibus ea hæc in re vixit disciplina, quam descriptam legere est in Decretali à Gratiano Leoni M. tributa: can. 52 caus. 12 q. 2; nimirum, ut satis Episcopo esset Clerici, sive Capituli tractatus, et consensus: nomine *tractatus* causæ discussionem, et cognitionem intelligendam, notant communiter Canonistæ. Id perspicue tradit Synod. Tolet. IV can. 68 alias 69, his verbis: « Episcopus, qui mancipium juris Ecclesiæ, non retento Ecclesiastico patrocinio, manumitti desiderat, duo meriti ejusdem, et peculii coram Concilio Ecclesiæ, cui præeminet, per commutationem, subscribentibus Sacerdotibus, offerat, ut rata, et justa inveniatur definitio commutantis. »

5. Sunt tamen nonnullæ res ecclesiasticæ, quarum, etiam sine venia Sedis Apostolicæ, permessa alienatio est. Huc spectant ea, quæ servando servari, ac retineri non possunt, uti sunt fructus arborum, frumentum, et similia; quæ vetusto usu locari, aut in emphytheusim dari consueverunt, quoniam hæc, finita locatione, aut emphytheusi, iterum conceduntur iisdem, quibus antea, pactis, et legibus; terrulæ, vineolæ non fertiles, resque ceteræ exigui pretii (1); denique collata in monasterium, aut locum pium, à quo ea retineri nequeunt. Ita legatum Ca-

puccinis, aliisque similibus recte distrahitur. modo pretium in Ecclesiæ, aut monasterii utilitatem convertatur (2).

- (1) Can. Terrulæ c. 12 qu. 2.
- (2) Consule Fagaanum in c. 5 de Reb. eccles. alien. vel non. n. 19 et seq.

6. Pertinet etiam ad alienationem rerum ecclesiasticarum venditio fructuum beneficiorum, quos aliquis in alium confert vel ad longum tempus, vel quandiu vivit, accepta pecunia, quæ fructus æquet, quos probabile est beneficiarium consequuturum esse. Irrita hæc venditio est, et secumfert pœnam excommunicationis, constitutam adversus omnes, qui res Ecclesiæ alienarunt (1). Næc prætereunda locatio honorum ecclesiasticorum, ex qua in perniciem succesoris capiuntur fructus, antequam veniat eorum solvendorum dies. Locatio hæc non obstringit succesorem, cui beneficiarius sua illa festinatione fructus præripere non potest (2).

(1) Benedictus XIV, Constit. Universalis 29 ejus Bullar. t. 4 p. 41 ed. Roman. seu Ven. 1754.

(2) Concilium Tridentinum sess. 25 c. 11 de Reform.

(N. S. Quin et piissimi Reges nostri, legg 3 et 4 tit. 5 lib. 1 *Novis. Compilat.*, vasa sacra, et alia quælibet Ecclesiæ utensilia, non solum vendere, sed etiam pignori subicere vetuerunt, pœna dupli, et æstimationis inflicta in eos, qui vel negaverint, vel non detegerint rem sibi venditam, aut pignoratam fuisse. Si vero, propter belli necessitatem, aliquando contigerit, quod vasa sacra, seu pretiosa Ecclesiæ mobilia Reges sumperint utenda, hoc tamen cum restitutionis spe fieri declaravit Joannes II l. 8 *ibid.*)

Ecclesiæ bona vendere ac occupare, in Hispania legg. 2 tit. 2, 4 ad 8 cit. 5, lib. 1 *Novis. Compilat.*, severe prohibitum. Si quando de talibus rebus, præter casum leg. 8 nuper citatæ, quæ de movilibus tantum agit, pro publicis Regni necessitatibus disponi contigit, non id à Regibus nostris factum absque Apostolicæ Sedis concessionem; ut ex Brevi an. 1574 à Philippo II obtento, et ex alio 14 Jun 1805, à Carolo IV similiter impetrato, (leg. 1 tit. 5 lib. 1 *Supplement. Novis. Compilat.*), apparet.

Attamen, generatim vendenda Eccles. Hisp. bona, constituit lex 2 Sept. 1841: monasteriorum enim et Conventuum proprietates ab an. 1835 alienari cœperant; quod sanxit lex 29 Julii 1837. — Sed. Reg. decreto 26 Jul. 1844 cleri sæcularis honorum venditionem suspendi jussum. — Lex item 5 April. 1845, sic se habet: «Los bienes del clero secular no enagenados, y cuya venta se mandó suspender por el Real decreto de 26 de Julio de 1844, se devuelven al mismo clero.»

Novissimi nunc Concordati sanctiones, quæ ad rem pertinent, exhibemus; videlicet:

Art. 55. §. ult. «Iisdem præterea (id est, Monacharum communitatibus) eorumque loco, Ordinariis præsulibus, in quorum territorio dicta cœnobîa existant, vel ante nuperrimas Hispaniæ vicisitudines extiterint, statim et sine mora restituentur bona ad illa pertinentia, quæ in Gubernii potestate adhuc manent, et alienata nequaquam fuerunt. Verum Sanctitas Sua, per-

spensis præsentis ipsorum honorum conditione, aliisque peculiaribus causis, quo ipsorum reditu ad cultus, cæterasque communes impensas majori æqualitate attendi queat, permittit ac statuit, ut Prælati ad hujusmodi bonorum venditionem, nomine religiosarum familiarum, quibus illorum proprietates competit, immediate et sine mora deveniant. Venditiones ad hastam publicam, servata forma canonica, et nominata per Regium Gubernium persona interveniente, perficiantur, et quicquid ex iis redibit, in eos reditus convertatur super Regni debito fundatis, qui vulgo audiunt: *inscripciones intransferibles del tres por ciento*. Eorum porro sors et fructus inter memorata cœnobîa, pro singulorum necessitate, et circumstantiis, distribuentur, ad faciendum satis enuntiatis sumptibus, pariterque pensionibus pro Religiosis, quæ ad ipsarum perceptionem jus habeant; firma Gubernii obligatione subministrandi, ut hætenus, quod necesse sit ad plenam earundem pensionum solutionem, quamdiu participes vita fruatur....»

Ex art. 58. «Inspectis tamen præsentis utrorumque bonorum (nempe, et eorum, quæ ex allata lege an. 1845 devoluta non fuere, ac cæterorum, quæ ex religiosorum virorum communitatibus procedentia, nondum alienata fuerant) conditione, ac proinde evidenti Ecclesiæ utilitate, Sanctitas Sua permittit, ac statuit, ut constitutum ex iis pretium statim, et sine mora commutetur cum reditibus super Regni debito fundatis, vulgo *inscripciones intransferibles del tres por ciento*; servatis omnino forma ac regulis, quæ de venditione bonorum ad Sacerdotalium familias pertinentium, articulo trigessimocinco præfixæ sunt....»

Art. 42. «His præhabitis, attenta utilitate, quæ causa Religionis ex hac Conventione dimanatura erit, Summus Pontifex, instante Majestate Sua, ad publicam tranquillitatem tuendam, decernit, ac declarat, illos, qui bona ecclesiastica, in præteritis Catholici Regni vicibus, juxta latas tunc civiles ordinationes, emerunt, eorumque possessionem adepti sunt, atque alios ab emptoribus ipsi causam habentes, nullam ullo tempore molestiam habiturus, neque à Se, neque à Romanis Pontificibus, successoribus suis; immo vero eorumdem bonorum proprietatem, reditus et emolumenta, tuta, et pacifica fore penes ipsos, atque ab iis causam habentes.»

Pro exequenda isthæc præcepta honorum eccl. venditione, lata maxime decreta 8 et 9 Decemb. 1851, ex quibus postremum adsentiente S. Sedis R. Nuntio prodit.

Ex allato art. 58, perspicue demonstratur, alienationi non subjacere bona, quæ ex lege 5 Aprilis 1845 sæculari clero devoluta fuerant.

Quoad art. 42, notanda verba *His præhabitis*, ac sequentia, ejus initio posita, de quibus alibi hæc consignavimus: «Las palabras *En este supuesto*, etc. indican, que Su Beatitud se ha prestado à esa concesion, en virtud de las seguridades que le dió el Gobierno de S. J. M., de contribuir puntualmente al culto y clero con las dotaciones señaladas en el mismo Convenio, de que se devolverian los bienes à que se refiere su artículo 58 hácia el fin, de que se cumplirian las cargas piasas segun el 59, y de que la propiedad de la Iglesia y su derecho de adquirir serian respetados, como se contiene en los dos siguientes.»